

та відомості про їх джерела, навіть якщо вони безпосередньо свідчитимуть про ознаки скоєння злочину, не можуть бути визнані як докази, що відповідають вимогам допустимості. Адже згідно з нормами п.2 ч.3 ст.87 КПК вони були здобуті неналежним суб'єктом кримінального процесуального доказування» (Погорецький М. Намагання органів прокуратури провести досудове розслідування в обхід ч.4 ст.216 КПК роблять зібрані докази недопустимими [Електронний ресурс] / М. Погорецький, О. Старенький // Закон і Бізнес. — 2018. — Режим доступу до ресурсу: http://zib.com.ua/ua/133084-dosudove_slidstvo_v_obhid_ch4_st216_kpk_robit_zibrani_dokazi.html).

Таким чином можна зробити висновок, що прискорення процедури формування ДБР буде відповідати не лише загальним вимогам ефективності досудового розслідування в цілому, а і можливості уникнення порушень кримінального процесуального законодавства.

Степаненко А. С.

старший викладач кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Збалансована та професійна система правоохоронних органів являється запорукою якісного запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів. Розуміючи це, Верховна Рада України приймаючи Кримінальний процесуальний кодекс України (надалі — КПК України) передбачила низку нових органів, які будуть спеціалізуватися на окресленому колі питань, що надасть можливість більш оперативно та якісно виконувати покладені на них завдання. Одним з таких органів і є Державне бюро розслідувань (надалі — ДБР), запуск діяльності якого є наступним етапом процесу розпочатого після прийняття КПК України 2012 року та який продовжився після прийняття Закону України «Про Державне бюро розслідувань» 2016 року (надалі — Закон). Тобто, створення ДБР є послідовним кроком, про важливість функціонування якого також наголошували і міжнародні партнери України.

Відповідно до ст. 1 Закону ДБР є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, відне-

сених до його компетенції. В свою чергу, ст. 5 Закону визначає, що ДБР вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування:

1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особли-во відповідальне становище відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої — третьої категорій посад державної служби, судьями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України (надалі — НАБУ);

2) злочинів, вчинених службовими особами НАБУ, заступником Генерального прокурора — керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю НАБУ;

3) злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених ст. 422 Кримінального кодексу України (надалі — КК України).

Дещо деталізований перелік злочинів, досудове розслідування яких здійснюють слідчі органів державного бюро, передбачений в ст. 216 КПК України. Саме аналіз вказаної статті дає можливість окреслити проблему, яка виникає при розмежуванні підслідності між ДБР та НАБУ. В силу положень ч. 5 ст. 216 КПК України, досудове розслідування злочинів, передбачених ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366-1, 368, 368-2, 369, 369-2, 410 КК України здійснюється детективами НАБУ за наявності певних критеріїв. Перший критерій стосується т.з. персональної підслідності, тобто у разі їх вчинення певними особами, перелік яких практично збігається з тим, що передбачений у п. 1 ч. 4 ст. 216 КПК України (персональна підслідність ДБР), або другий критерій — в залежності від розміру предмета злочину або завданої ним шкоди (в 500 і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленої законом на час вчинення злочину).

Відповідність персонального складу осіб, що можуть вчинити злочин разом з другим критерієм можуть мати негативні наслідки для провадження. Оскільки, в правозастосовній практиці виникають труднощі у застосуванні положень щодо віднесення провадження до підслідності того чи іншого органу досудового розслідування на підставі розміру предмета злочину або завданої ним шкоди. Як вказує А. А. Омаров, чітко встановити розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, на початкових етапах досудово-

го розслідування майже неможливо, особливо, якщо йдеться про злочини з економічною складовою. Точно визначити розмір завданої шкоди можливо лише після проведення відповідної експертизи згідно ч. 2 ст. 242 КПК, проте дана дія може бути проведена лише після внесення ЄРДР та початку досудового розслідування. У свою чергу, передчасна передача кримінального провадження до НАБУ без чіткого процесуального встановлення розміру шкоди, яка цим злочином була завдана, є порушенням вимог кримінального процесуального законодавства (Омаров А. А. Інститут підслідності в кримінальному провадженні : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. А. Омаров ; кер. роботи А. Р. Туманянц ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2017. — С. 110-111).

Так, наприклад ухвалою Комунарського районного суду м. Запоріжжя було прийнято рішення про повернення обвинувального акта прокурора у зв'язку порушенням вимог КПК України. За результатами підготовчого засідання було встановлено, що досудове розслідування було проведено з порушенням правил підслідності. Розслідування було проведено слідчим управлінням ГУ Національної поліції Запорізької області та процесуального керівництва прокуратури Запорізької області щодо кримінального правопорушення яке було здійснене службовою особою місцевого самоврядування та шкода, завдана ним складала 1124441 грн, що у 500 і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину (Ухвала Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 22 червня 2017 року (Справа № 323/665/17) // Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67311497>).

Окрім цього, відповідно до ч. 5 ст. 216 КПК України у разі встановлення підрозділом внутрішнього контролю НАБУ злочинів, передбачених ст. 354, 364–370 КК України, які були вчинені службовою особою НАБУ (крім Директора НАБУ, його першого заступника та заступника, що віднесено до підслідності ДБР), такі злочини розслідуються детективами зазначеного підрозділу. Втім, може виникнути ситуація, коли орган внутрішнього контролю НАБУ буде здійснювати розслідування злочину, що був вчинений детективом органу внутрішнього контролю НАБУ, а не відповідний слідчим ДБР. Тобто, в такому випадку, якщо відповідний злочин буде вчинено самим детективом підрозділу внутрішнього контролю НАБУ, то цей же підрозділ і буде здійснювати досудове розслідування.

Таке положення не відповідає ідеї існування ДБР як центрального органу виконавчої влади, що вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, вчинених службовими особами НАБУ. В той же час, дане положення

КПК України може порушувати принципи ефективного розслідування у розрізі прецедентної практики Європейського суду з прав людини (надалі — ЄСПЛ), де одним з критеріїв якого є незалежність розслідування випадків неналежного поведження, і як було зазначено у рішеннях ЄСПЛ, головним принципом якого є те, що особи повноважні на проведення перевірок, і ті, які здійснюють розслідування — повинні бути незалежними ієрархічно та інституційно від будь-кого, хто причетний до подій у справі (*Karabet and others v. Ukraine*, Judgement of 17 January 2013, Appl. nos. 38906/07 and 52025/07, § 260 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115886>). Звісно дана практика ЄСПЛ стосується випадків неналежного поведження, втім важко не погодитися з тим, що розслідування повинно бути незалежним на практиці.

Ще одним проблемним питанням діяльності ДБР є обмеженість кола суб'єктів вповноважених на проведення оперативно-розшукової діяльності передбачених у ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Власне, передбачено, що оперативно-розшукову діяльність можуть здійснювати підрозділи внутрішньої безпеки та забезпечення особистої безпеки ДБР. Втім, з огляду на завдання, які покладені на даний правоохоронний орган, таке звуження суб'єктного складу не видається виправданим, та таким, що зможе забезпечити їх виконання.

Таким чином, задля ефективного реалізації покладених на ДБР завдань, вказані проблемні питання його діяльності, потребують оперативного усунення та врятування.

Зіньковський І. П.

аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЧАСТИНИ 3 СТАТТІ 219 КПК УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТРОКІВ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

Законом України від № 1950-VIII від 16.03.2017 р. у ч. 3 ст. 219 КПК України було внесено доповнення, яким передбачено, що «строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу, не включається у строки, передбачені цією статтею». Зрозуміло, що це положення стало певною альтернативою